

3. Гранже. Ж.-К. Братство камня / Жан-Кристоф Гранже [пер. с франц. Е. Клоковой]. — М.: Иностранка, Азбука-АТТИКУС, 2012. — 384 с.
4. Мемфорд Л. Техника и природа человека / Л. Мемфорд // Новая технократическая волна на Западе. — М.: Прогресс, 1986. — С. 225–230.
5. Микешина Л. А. Новые образы познания в реальности / Л. А. Микешина, М. Ю. Опенков. — М.: РОССПЭН, 1997. — 240 с.
6. Плеснер Х. Ступени органического и человек / Х. Плеснер // Проблема человека в западной философии. — М.: Прогресс, 1988. — С. 96–151.

Родян М. В.

Репрезентація історичного наративу в дослідженнях Домініка Ла Капра

Нині, в епоху філософського дискурсу між постструктуралізмом та деконструктивізмом, філософія історії постає однією з провідних областей ґрунтового філософського знання. По-перше, тому, що вона надає можливість подивитися на історію очима особи іншого світу, отримати не лише фактичні та емпіричні результати, а й дослідити сутність основних концептуальних філософсько-історичних взаємозв'язків. Насамперед це основне завдання, що надає філософії історії інтелектуального та наукового значення. По-друге, методологія сучасної філософії історії виходить за коло традиційних методів пізнавальної рефлексії і фокусує увагу на дослідженні свідомості людини та її переживань, а також особливих структур, що визначають текст історії як простір метафізичних опозицій. Подібний поворот у філософсько-історичних дослідженнях ХХ століття є результатом домінуючої в сучасному гуманітарному знанні постмодерністської парадигми в теоретичному мисленні сьогодення.

У такій інтелектуальній ситуації було б доречно проаналізувати й осмислити провідні тенденції сучасної постмодерністської філософії історії та узагальнити коло нових проблем та питань, які перед нею наразі виникають. Звернемо увагу на Домініка Ла Капра [2] — другого після Хейдена Уайта найвідомішого філософа історії США, що працює в постструктуралістській парадигмі. Філософа історії Домініка Ла Капра називають «спікером постмодерністського підходу, який робить написання історії неможливим» [3, с. 7]. Ла Капра

вважає, що якщо ідею тексту абсолютизовано, то усі спроби надати певну правдиву й адекватну інтерпретацію філософії історії відхиляються або принаймні відкладаються.

Роздуми Домініка Ла Капра наводять його до нового формулювання ролі історичного наративу в інтерпретації філософії історії. Він критикує позицію П. де Мана, згідно з якою риторика спочатку проголошується вагомою частиною будь-якої літературно-історичної роботи, а відтак редукується до рівня складної тропологічної техніки. За Ла Капра, ця позиція є важливим переходом від можливості до необхідності. Ла Капра не бажає «потурати» патологічному задоволенню апоріями в сучасному інтелектуальному житті, дозволяти вільно вирівнювати політичний радикалізм і формальний інтелектуальний інноваціонізм за будь-яких умов.

Ла Капра підкреслює особливе значення читача в актуалізації минулого, викладеного в історичному наративі, але засоби підкреслення обирає інші. Він вступає в особливе коло дебатів постмодерністської філософії історії — проблема співвідношення тексту й контексту, що розуміються як текст наративу і текст джерела.

На думку Ла Капра, філософ історії має справу переважно з контекстом, і, в основному, на його засадах будує текст, тому дуже важливо знайти вірну рівновагу між текстом і контекстом, визначити правильну стратегію прочитання контексту, з'ясувати, що саме може бути контекстом. Проблема контексту або субтексту — не незнайома. У найзагальнішому розумінні контекстом є те середовище, в якому перебуває текст. Домінік Ла Капра заперечує поняття контексту як синхронічного цілого, розташованого в певному місці та часі. Він наполягає на «інтерактивному контексті», тобто переважно на відношенні «текст — читач».

Ла Капра вважає, що контекст є родом тексту і не може бути основою редукціоністського прочитання тексту, як це здійснюється в «новому» історизмі. Контекст провокує існування загальної проблеми, рішення якої є полем обговорення взаємовідносин тексту та певного ланцюга доречних контекстів. Такий компаративний підхід створює єдиний «контекст», необхідний для специфікації будь-якого окремого контексту.

Для Ла Капра очевидна складність взаємодії тексту та його контекстів, і він вбачає основне питання в тому, як саме текст приходить до домовленості зі своїм контекстом. Він акцентує увагу на тому, що каузальні структури не повинні вибудовуватися в напрямку «контекст — текст». Якраз тут влучно «інтертекстуальне» прочитання, що конвертує контекст в домінуючу структуру тексту чи навпаки. Ла Капра пропонує, щоб усі джерела тексту були не просто «документально оформленими елементами», вони і без цього надають багатий врожай історичної інтерпретації. Документи читаються і для відшукування, наприклад, літературних текстів, і є багатим матеріалом для дослідження тієї історичної епохи, відображенням якої вони являються. В даному випадку, вважає Ла Капра, інтерпретація минулого здійснюється не тільки текстом історичного нарративу і не тільки автором цього тексту та його інтенцією. Тут дія зв'язку «текст — автор» другорядна, важливішими виступають інтелектуальні зусилля самого читача, процес читання тексту. Дане твердження Ла Капра цілком відповідає парадигмальній характеристиці постнеокласичної філософії, яка передбачає повну інтелектуальну самостійність читача, подібність у деякій мірі авторського досвіду розуміння (історичного минулого, наприклад), способів його символізації й інтерпретації з читацьким. Ла Капра не випадково підкреслює, що філософи історії мають діалогове відношення з минулим: ні історик, ні саме минуле не мають абсолютної гегемонії в історичній роботі, їх поєднує тільки лист читача. Пізнання в історії здійснюється через осягнення смислів, тобто через діалог текстів і читача [1].

У цілому саме Ла Капра якнайповніше зобразив загальну дослідницьку інтенцію реконструкції постмодерністської філософії історії: мова мінлива і летюча, вона не просто дзеркало та відображення реальності, вона важлива частина цієї реальності. Його модель філософії історії можна назвати деконструктивістською субсистемою епістемологічної системи філософії історії: концепт — реконструкція когнітивних принципів історичного знання, структура — контекстуалізація, субстрат — сформоване знання: текст, контекст.

1. Кукарцева М. А. Современная философия истории США / М. А. Кукарцева. — Иваново: Ивановский государственный университет, 1998. — 215 с.

2. La Capra D. *History and Criticism* / D. La Capra // Ithaca: Cornell University Press, 1985. — 364 p.
3. Kloppenberg J. *Deconstructive and Hermeneutic Strategies for Intellectual History: the Recent Work of Domenic La Capra and David Hollinger* / J. Kloppenberg // *Intellectual History Newsletter*. — 1987. — № 9. — P. 3–22.

Колісниченко О. В.

Нісіда Кітаро у спробах синтезу японської та західної філософії

Сучасний світ являє собою складну систему суперечливих парадигм і менталітетів. Розуміння їх взаємної асиміляції та історичних протистоянь є основним в створенні єдиної картини світу. Японська культура і філософія містить у собі ті основи, на яких будується парадигмальний полюс відмінностей від західноєвропейської свідомості. Але навіть і в східному світогляді Японія займає особливе місце. Унікальність і самобутність соціокультурного простору цієї країни дозволили їй після поразки стати в післявоєнному світі одним із лідерів світового економічного співтовариства, а оригінальні духовні і естетичні вчення вважаються еталоном в багатьох країнах світу. Все це породило інший, іноді парадоксальний менталітет. Особлива філософська спадщина історії Японії дозволяє говорити про окремий, незалежний стиль східного філософствування.

Розуміння духовних основ менталітету цієї країни, а також глибинної філософії японців необхідно для створення адекватного діалогу і співпраці з Японією, що, в свою чергу, дозволить вирішити політичні, економічні та соціокультурні питання, зняти суперечливість і нерозуміння між західним і східним світоглядом. Дослідження філософії Японії, її розвитку та особливостей робить можливим побачити цінності неєвропейської культури, розкрити новий дискурс зі своєю раціональністю та логікою.

Японський філософ Нісіда Кітаро (1870–1945 рр.) вважається засновником кіотської школи. Він одним з перших спробував поєднати східні філософські думки разом з західними, виявити новий курс філософії в синтезі двох світів. Тому вивчення філософії Нісіда Кітаро